

Književni utjecaji u Bogomolnoj knjižici Marijana Lanosovića

Tatarin, Milovan

Source / Izvornik: **Croatica Christiana periodica, 1997, 21, 61 - 76**

Journal article, Published version

Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:142:335821>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-04**

FILOZOFSKI FAKULTET
SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

KNJIŽEVNI UTJECAJI U BOGOMOLNOJ KNJIŽICI MARIJANA LANOSOVIĆA

Milovan TATARIN, Osijek

U radu se utvrđuju predlošci koji su Marijanu Lanosoviću poslužili u priređivanju sedam psalama pokornih, koje je on uklopio u molitvenik Bogomolna knjižica (Budim, 1782.). Analiza pokazuje da se autor služio gotovim prijevodima iz molitvenika Cvitak pokornih (Budim, 1726., 1736.) što ga je načinio Šimun Mecić. Osim izravnog nasljedovanja, prepisivanja i prestiliziranja Mecićeva prepjeva poznatih Davidovih tužbalica, Lanosović se ispomagao još nekim prijevodima. Određene leksičke specifičnosti upućuju na poznavanje sljedećih spisatelja i njihovih djela: Bartol Kašić, Ritual rimski (Rim, 1640.); Ivan Gundulić, Pjesni pokorne kralja Davida (Rim, 1621.); Ignjat Đurđević, Saltijer slovinski (Mleci, 1729.); Antun Josip Knezović, Put nebeski (Budim, 1746.); Antun Kanižlić, Bogoljubnost molitvena (Trnava, 1766.).

1.

Sudbina molitvenika *Bogomolna knjižica iz pismah Davidovih i cerkvenih*¹ MARIJANA LANOSOVIĆA (1742.–1814.)² zaista je neobična. Zabilježiti će ga Josip Jakošić³, a znat će za njega Ivan Kukuljević Sakcinski⁴ i Šime Ljubić⁵. Za Tomu Matića knjiga je izgubljena i on će saznanje o njoj temeljiti na Kukuljevićevoj *Bibliografiji*⁶.

¹ BOGGOMOLNA / KNJIXICA / IZ / PISMAH DAVIDOVIH / I / CERKVENIH / KNJIGAH POMNIVO SLOXENA, I NA SVITLOST / DANA / ZA / DUHOVNU KORIST / DUSHAH KERSTJANSKI / PO / FR. MARIANU LANNOSSOVICHU, / REDA S. O. FRANC. DERXAVE S. IVANA KA- / PISTRANA S. BOGGOSLOVICE, I ZAKONA CERKVE- / NOGA SADANJEMU SHTIONIKU. / M. DCC. LXXXII. / S Dopushtenjem Stareshinah. / U BUDIMU, / SLOVIMA KATARINE LANDEREROVE VDOVICE. (Fototeka Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu, broj 183. Fotokopija je načinjena prema primjerku iz Knjižnice obitelji Brlić.)

² Vatroslav FRKIN, *Marijan (Stjepan) Lanosović*, u: *Zbornik radova o Marijanu Lanosoviću*, Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Zavod za znanstveni rad Osijek, Osijek, 1985., str. 21–26.

³ Josip JAKOŠIĆ, *Scriptores interamniae vel Pannoniae Savie nunc Slavoniae dictae anno 1795 conscripti (cum continuatione anni 1830)*, *Revija*, br. 1, Osijek, 1988., str. 76. Preveo Stjepan Sršan.

⁴ *Bibliografija hrvatska*. Dio prvi. Tiskane knjige. Uredio Ivan Kukuljević Sakcinski. (Troškom društva za jugoslavensku povjestnicu i starine). U Zagrebu, Brzotiskom Dragutina Albrechta, 1860., str. 84.

⁵ *Ogledalo književne poviesti jugoslavjanske* na podučavanje mladeži nacrtao prof. Šime Ljubić. Knjiga II. Riečki Emidija Mohovića Tiskarski Kamen. Zavod, 1869., str. 496.

⁶ Tomo MATIĆ, *Prosvjetni i književni rad u Slavoniji prije Preporoda*, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, knjiga XLI, Zagreb, 1945., str. 153.

Točno 201 godinu od njezina tiskanja *Bogomolnu knjižicu* pronaći će Vatroslav Frkin u Arhivu obitelji Brlić. Godine 1984. Franjo Emanuel Hoško upozorit će u publikaciji *Croatica christiana periodica* na to važno otkriće u radu naslovljenu *Pronađena je Lanosovićeva »Bogomolna knjižica«*.

O novostima u Lanosovićevo djelu Hoško kaže: »*Bogomolna knjižica* ovim pregledom svojeg sadržaja otkriva da Lanosović u izboru molitava uglavnom slijedi dugu tradiciju katoličkih molitvenika, ali je istodobno lako primijetiti da je on izostavio neke osobito uvriježene molitve i pobožnosti, npr. Gospinu krunicu, sve litanije osim Marijinih i svih svetih te pobožnost križnog puta ... Zapravo je najveća novost sam sastav pojedinih molitava. One su najvećim dijelom sastavljene od biblijskih rečenica; ponekad bez ikakvog dodatka, a ponekad je biblijska rečenica utkana u poseban molitveni obrazac ... No sama je *Bogomolna knjižica* prvorazredan dokaz prodora jozefinističkog shvaćanja o kršćanskoj molitvi i pobožnosti u hrvatsku molitveničku literaturu. Jozefinizam je, naime, odbijao zajedničko moljenje krunice i svih litanija osim Marijinih i svih svetih, a pobožnost križnog puta želio je svesti isključivo na one postaje koje su zajamčene u Evandelju. Jozefinizam je također usvojio kritiku kršćanskih pobožnosti Lodovica Antonia Muratorija koji je tražio da vjernici umjesto uobičajenih molitava mole Psalme, a kod mise sudjeluju moleći molitve svećenika ... Zato je taj molitvenik osobito važan dokument i jozefinističke molitveničke literature na hrvatskom jeziku kao i utjecaja jozefinističkih reformi na život Crkve u Hrvatskoj na početku vladanja cara Josipa II., tj. u vremenu punog provođenja crkvenih reformi u duhu jozefinističkog prosvjetiteljstva.«⁷

2.

U svoj će molitvenik Lanosović unijeti, osim izdvojenih psalama, i sedam pokorničkih tužbalica (str. 108–118). Doista je lako zapaziti kako je Marijan Lanosović preuzeo gotove prepjeve od svojega redovničkog subrata Šimuna Mecića.⁸ Lanosovićevo neskriveno na-

⁷ Franjo Emanuel HOŠKO, *Pronađena je Lanosovićeva »Bogomolna knjižica«, Croatica christiana periodica*, godina VIII, broj 13, Zagreb, 1984., str. 43, 44–45.

⁸ O Šimunu Meciću, književnopovijesno doista zapostavljenu slavonskom autoru, možemo se obavijestiti u sljedećim raspravama: Josip JAKOŠIĆ, *Scriptores interamniae*, str. 66–67; Franjo Emanuel HOŠKO, *Dvije osječke visoke škole u 18. stoljeću*, Kačić, VIII, Split, 1976., str. 156; Franjo Emanuel HOŠKO, *Franjevačko visoko učilište u Požegi, Nova et vetera*, godina XXVII, svezak I, Sarajevo, 1977., str. 90–92; Ante SEKULIĆ, *Šimun Mecić, graditelj i čuvar jezika hrvatskoga, Croatica christiana periodica*, godina I, broj 1, Zagreb, 1977., str. 34–46; Franjo Emanuel HOŠKO, *Prosvjetno i kulturno djelovanje bosanskih i hrvatskih franjevaca tijekom 18. stoljeća u Budimu, Nova et vetera*, godina XXVIII, svezak I–II, Sarajevo, 1978., osobito str. 128–130; Ante SEKULIĆ, *Filozofska baština hrvatskih podunavskih pisaca u XVIII stoljeću, Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine*, godište IV, broj 7–8, Zagreb, 1978., osobito str. 234; Franjo Emanuel HOŠKO, *Bellarminov mali katekizam u Slavoniji i kod Hrvata u Podunavlju, Kateheza*, godina I, broj 1, Zagreb, 1979., str. 39–42; Anto Slavko KOVAČIĆ, *Bioibliografija franjevaca Bosne Srebrene. Prilog povijesti hrvatske književnosti i kulture*, Svjetlost, Narodna i univerzitetna biblioteka Bosne i Hercegovine, Franjevački provincijalat Bosne Srebrene, Sarajevo, 1991., str. 247–248; Stanislav MARIJANOVIĆ, *Šimun Mecić i Antun Josip Knezović – preusmjeritelji hrvatske književnosti u Slavoniji 18. stoljeća*, Dani Hvarskog kazališta XXII, Književni krug, Split, 1996., osobito str. 92–103.

sljedovanje *Cvitka pokornoga*⁹ dodatna je potvrda da je ovaj molitvenik dugo bio popularan u 18. stoljeću.

Nije teško zamisliti Lanosovića kako u svojoj redovničkoj ćeliji prepisuje pokorničke psalme iz Mecićeve *Cvitka* i kako, s vremena na vrijeme, zagleda u ranije prepjeve i kakvu latinsku Bibliju, kako bi ipak ponegdje zamijenio pokojni Mecićeve izraz nekim drugim.

Nešto opširniji navodi potkrijepit će potpunu Lanosovićeve ovisnost o Meciću:

MECIĆ

Psalam 6.

I Dusca moya smuchena yest velle: ali tii Gospodine doklechess (str. 10).¹⁰

Obazrise Gospodine, i izbavi Duscu moyu: *Spassena ucini mene ciichia millosardya tuoga* (str. 10).

Smutiloseye od gniva oko moye: *ostariosam* megiu svimi nepriategli moyi.

Odiilitese od mene svih koy diluyete nepravdu: *zastoye* usliscio Gospodin glas placsa moga (str. 10–11).

Usliscioye Gospodin molbu moyu: Gospodinye molitvu moyu primio (str. 11).

Psalam 32.

BLaxeni onii, koyimsu odpuscene zlobbe: i koiimsu pokriveni grisi.

Blaxen Csovik, koyega neobuzroci Gospodin grihom: i niye u Duhu gniegovu himbe.

Zastosam muchao, ustarascese kosti moye: dokle vapijah vazdan.

Zasto u dne, i u nochi otescalaye svarhu mene ruka tvoya: obratiosamse u nevoglya moy, dokleme probadasce draca (str. 11).

Tisi utocisce moye u nevogla moy, koyesume obastarie: radosti moya izbavi mene od obastiruiuchi mene.

Pametchu tebbi dati, i u vicatichu tebe u Puutu ovomu, po komuches hoditi: upritichu svarhu tebe occi moye.

Nemoitese uciniti, kakono kogn, i mazga: koy neimayu *pameti*.

U oglavi, i uzdi *csegliustih* gniove stisnih: koyese nepriblixayu k' tebbi.

Mnozisu bicci gn(!)isnika: a uffayuchega u Gospodina millosardyechega obastarti.

Veselitese u Gospodinu, i raduytese pravedni: i dicitese svih prauedna sardcsa (str. 12).

⁹ CVITAK POKORNIH / Aliti Knisxice / SEDAM PISMI / POKORNI, /S' Officiom S. Krixa, B.Di- /vicze Marie, Od Martvy, Du- / ha Svetoga, s' Puutom S. Krixa, i s' / drugima mlogim bogogliubnim Mo- / litvam, kako i s' naukom Karstian- / skim, nakichegnie. / Po / Oczu M.P. Fra. Simunu / Mecichiu Pripouidaocsu, i Stio- / csu od Suete Bogoslouice Generalo- / mu, Slavne Prouincie Bossanske, / Reda male Bratye svetoga Serafin- / skoga Patriarke Franceska, izna- / giene u Jezik Illyricski, / i sloxene. / Godista od kupliegna nasseg, / M. D. CC. XXVI. / CUM LICENTIA SUPERIORUM. / Tlacsene u Budimu, kod Juanna Sabastiana / Landerera Stampaturi.

¹⁰ Psalmi su Mecićeve aranžirani u prostoru poput proze. Ovdje se, međutim, biblijski verseti odvajaju radi preglednosti i olakšanog uspoređivanja.

Psalam 38.

GOspodine u *naglosti* tuoio nemoyme karatti: ni u sardcsbi tuoyoi nemoyme pedipsati (str. 12).

Zasto strile tuoye ranilesu mene: i ustannoviosi svarhu mene ruku tuoyu.

Nie zdravya u puti moioy prid licsem sardcsbe tuoye: nitiye miira kostima moym od licca griha moi.

Zastosu zlobe moye nadasle glavu moyu: i kakono tesko brime ottescalesu svarhu mene.

Usmardilesuse, i sagniile ranne koye, od licca ludosti moye.

Nevogliansamse ucinio, i sgarciosamse tya do svarhe: po vazdan ucsuiglyen odiyah.

Zasto *bocsi* moy napunilisuse ruganiem: i niye sdravglya u puti moyoy.

Xalostansam, i ponixen *sauisce: naricaosam* od yadda sardcsa moga.

Priategly moy, i iskargni moy: protiva menise podigosce, i pristupisce (str. 13).

I koy kod mene biahu, na daleko odstupisce: i sillu cignahu, koy iskahu duscu moyu.

I koy *iziskivahu* zla meni, govorilisu tasctine, i himbenosti: po vazdan *razmislglahu*.

A ya kakono gluh necsuyah: i kanon *nimacz* neotvorih usta moya.

I uciniosamse kakono csovik, koy necsuye: i neima u ustih svoy odgovoregna.

Zasto u tebe Gospodine uffah: tiches uslicsiti mene Gospodine Boxe moy.

Zasto rekoh: dasse nebbi kadgod svarhu mene obveselili nepriategli moy: i dokle krechu noge moye, svarhu mene gouorili yesu velika.

Yeresam ya pod bice *pripravan*: i bolest moya prid licemye moym vazda.

Zastochu nepravednost moyu navistiti: i mislitichu za grih moy.

Nepriategli moy xivu, i potvardilisuse svarhu mene: i uzmnoxalisuse koy zlobisse mene nepravedno.

Koi *odurachaju* zla za dobra *ozloglasahu* mene: zasto slidya dobrotu (str. 14–15).

Neostavime Gospodine Boxe moy: i neodilise od mene.

Nastoj na pomoch moyu: Gospodine Boxe spassenya moga (str. 15).

Psalam 143.

GOspodine uslisci molitvu moju, uscima primi *molbe* moye u istini tuoyoi uslisci mene u tuoyoi pravdy.

I nemoj ulisti u *szud* sa slugom tuoyom: *zastose* neche opravdati prid liccem tuoim svaki xivuchi (str. 20).

Yereye progonio nepriategl duscu moyu: ponixioye *na zemgli* xivot moy.

Postavioyme u tmine kakono martve od *vika*: i *nayexioseye* svarhu mene duh moy, *smutloseye* u meni sardce moye.

Spomenuosamse od dana starih *razmiscglaosam* sva dilla tuoya: u *cignegniu* ruku tuoy *razmiscglah*.

Razkrilih ruke moye k'tebbi, duscaye moya kakono zemgla brez vode tebbi.

Csuveno ucini meni zarana milloradye tuoye: zastosam u tebbe uffaho.

Ocsitan ucinni meni puut, po komuchu *hoditi*, zasto k' tebi uzdigo duscu moyu.

Izbavime od nepriategla moy Gospodine, k' tebise uteko: naucime *izpuniti* vogliu tuoyu, zastosi tii Boog moy.

Duh tuoy dobri dovestiche mene u zemglu *pravu*: cichia imena tuoga Gospodine *oxivitchess* mene u pravednosti tuoyoy (str. 21-22).

Izbavitiches od tuge duscuy moyu i po millosardy tuomu rasutiches nepriategle moye.

I pogubitichesc sueh koy xaloste duscuy moyu: yeresam ya sluga tuoy (str. 22).

LANOSOVIC

Psalam 6.

I dusha moja smuchena jest velle: alli ti Gospodine doklechesh.

Obazrise Gospodine, i izbavi dushu moju: *oslobodi mene* cicha milloerdja tvoga (str. 108).

Smutiloseje od njiva oko moje; *ustaraosamse* medju svimi nepriateljima mojima.

Odilitese od menne svi, koji dillujete nepravdu: *jereje*¹¹ uslishao Gospodin glas placsa moga.

Uzlishaoje Gospodin molbu moju: Gospodinje molitvu moju primio (str. 109).

Psalam 32.

Blaxeni oni, kojimsu odpushtene zlobbe: i kojimsu pokriveni grishi.

Blaxen csovik, kojega neobuzrocsi Gospodin grihom: i nije u Duhu njegovu himbe (str. 109).

Zashto mucsah, ustarashese kosti moje: kada vapia po vazdan.

Jerbo dan i noch oteshkalaje sverhu menne ruka tvoja: obratiosamse u nevoljah mojih: dokleme mucsashe dracsa (str. 110).

Tisi utocsishtje moje u nevolji, kojameje obasterla: radosti moja izbavi me od obasteraju-chi menne.

Razumchu tebbi datti, i u vicsbatchu tebbe u putu ovomu, po komuchesh hoditi: upritchuu sverhu tebbe ocsima mojima.

Nemojtese ucsiniti, kano konj i mazga: koji nejmaju *razum*.

U oglavi i uzdi *xvalla* njihova stisni: kojise nepriblixaju k'tebbi.

Mlogisu bicsi grishnika, alli uffajuchega u Gospodina milloerdje hoche obasterti.

Vesselitese u Gospodinu i radujtese pravedni: i dicsitese svi pravedna serca (str. 110).

Psalam 38.

Gospodine u *njivu* tvojemu nemojme karati: nitti u sercsbi tvojoj pedipasti (str. 110).

Jersu strile tvoje rannile menne, i u stanovitiosi sverhu menne ruku tvoju.

Nie zdravlja u putti mojoj prid licem sercsbe tvoje, nittije mira kostim mojim od lica grihah mojih.

¹¹ Lanosovic uglavnom dosljedno mijenja Mecićevo *zašto* u *jere* ili *jerbo*.

Zask(!)tosu zloche moje prishle sverhu glave moje: i kakono teshko brimme oteshkalesu sverhu menne.

Usmerdilesuse i sagnjile ranne moje: od lica ludosti moje.

Nevoljan ucsiniosamse i shgercsiosamse tia do sverhe: vazdan ucviljen hodijah.

Jerbo *bedra* moja napunilasuse ruglah: i nije zdravlja u putti mojoj.

Xalostansam i ponixen *mlogo*: *uhkaosam* od jada serca mojega.

Priatelji moji, i izkernji moji: protiva menni podigoshe, i pristupishe.

I koji kod menne biahu, daleko odstupishe: i sillu csinjahu, koji izkashe dushu moju.

I koji *iztraxivau* zla menni: govorilisu tashtine, i himbenosti vas dan *mishljahu*.

A ja kakono gluh necsujah: i kakono *nim* ne otvorih usta moja.

I ucsiniosamse kakono csovik, koji necsuje: i nejma u ustih svojih odgovaranja.

Jersam u tebbe Gospodine uffao: tichesh uslishiti menne Gospodine Boxe moj (str. 111).

Zashto reko: dase nebbi kadgod sverhu menne obvessellili nepriatelji moji: i doklese krechu noghe moje, sverhu menne govorilisu velika.

Jeresam ja pod bicse *spravan*: i bolest moja prid licem je mojim vazda.

Zatochu nepravednost moju navistiti: i mislitichu za grih moj.

Nepriatelji moji pak xivu, i potverdilisuse sverhu menne: i uzmloxalisuse, koji zlobishe menne nepravedno.

Koji *vratjahu* zlo za dobro, *govorahu zlo od menne*: zashto slidiah dobrotu.

Neostavime Gospodine Boxe moj: i neodilise od menne.

Nastoji na pomoch moju: Gospodine Boxe spasenje moje (str. 112).

Psalam 143.

Gospodine uslishi molitvu moju, ushima primi *prossenje* moje, u istini tvojoj: uslishi menne u tvojoj pravdi.

I nemoj ulisti *na pravdu* sa slugom tvojim: *jerbose* neche opravdati prid licem tvojim, svaki xivuchi.

Jerboje progonio nepriatelj dushu moju: ponizio je po zemlji xivot moj.

Postavio je menne u tmine kano mertva od *svita*: i *uznemirioseje* sverhu mene duh moj, smutiloseje u menni serce moje.

Spomenuosamse od dnevi starih, *promishljavaosam* sva dilla tvoja: u *dilli* rukuh tvojih *promishljavah*.

Prostri ruke moje k' tebbi: dushaje moja kakono zemlja brez vodde tebbi.

Ucsini *da* zarahna *csujem* milloserdje tvoje: zashtosam u tebbe uffao Gospodine.

Poznan ucsini menni put tvoj, po komu *ichi imam*: *jerbo* k' tebbi uzdigoh dushu moju.

Oslobodi mene od nepriateljah mojih Gospodine, k' tebbise utekoh: naucsime *csiniti* volju tvoju, zashtosi ti Bog moj.

Duh tvoj dobri privestiche menne u zemlju *izpravnu*: cicha immena tvojega Gospodine *uxivitichesh* menne, u pravednosti tvojoj (str. 117).

Izbavitichesh od tughe dushu moju: i po milloserdju tvojemu razasutichesh nepriatelje moje.

I pogubitichesh sve, kojih xaloste dushu moju: jersam ja sluga tvoj (str. 118).

Usporedni primjeri pokazuju kako ovdje nije riječ o slučajnostima, već o izravnom oslanjanju na raniji Mecićevev prijevod, koji Lanosović prepisuje, povremeno mijenjajući i stilizirajući pojedinačne izraze. Spominjem još i to da je Marijan Lanosović, baš kao i Bartol Kašić i Šimun Mecić, u *Bogomolnoj knjižici* iza pokornih psalama postavio litanije svih svetih. Osim toga, i Lanosović je, kao i Mecić, litanije nastavio 70. psalmom koji je također ponegdje preuđen prepjev autora *Cvitka pokornih*.

3.

Psalam *Miserere mei, Deus* posebno je zanimljiv jer je u njemu Marijan Lanosović ostavio tragove poznavanja i nekih drugih slavonskih autora koji su u svoja djela unosili upravo ovu pokorničku Davidovu tužbalicu. Psalam 51. je, zapravo, kombinacija različitih prepjeva: Mecićeve, Knezovićeve i Kanižličeva.

Da je Lanosović koristio Mecićeve prepjeve kao osnovni predložak, nije više potrebno posebno dokazivati. Navodim stoga ovdje samo nekoliko primjera:

MECIĆ

Yos odvisse operi mene od nepraude moye: i od griha moga ocisti mene (str. 15).

Odvarti obraz tuoyo(!) od griha moy: i sve zloche moye pomarsi (str. 16).

LANOSOVIĆ

Josh odvishe operi menne: od nepravde moye: i od griha moga ocisti menne (str. 112).

Odvrti obraz tvoj od grihah mojih: i sve zlotje moye pomersi (str. 113).

Čini se, ipak, da se Lanosoviću Knezovićev prepjev 51. psalma iz molitvenika *Duhovno nemoj se zaboraviti od mene*¹² osobito svidio, pa je iz njega preuzimao gotove versete i njima zamjenjivao one iz *Cvitka pokornih*.

¹² DUHOVNO / NEMOISE ZABORAVITI / OD MENE/Iliti / KNJICA MOLITVENA, / Koias zove / PUT NEBESKI. / Iz razliciti Knjicah izabrana, i u iedno / sastavita, / Koia ukazuie svakom Griss- / nom Csoviku put dobrog Xivljen- / ja, a slidechim milost vikovicsnjeg / spasenja. / Nacsin takogjer svako jutro Boguse pri- / porucsiti, Svetoise Ispovidi pravo pripraviti, / Put prisvetoga krixu csiniti, Rosario B.D. MARIE moliti, i mloge / druge razlicsite Molitve Bogu Svemoguchjemu, i svetim / njegovim prikazivati / Koiesu ovde u jedno, po jednom devotomu slugi, i namis- / niku Boxjemu, stanje Popovsko obderxavajuchjemu mlogo Pos- / stovanomu i Plemenito: Rogjenomu Gospodinu / ANTUNU JOZIPU / KNEZOVICSU, / U Kalocskome Arci- / Biskupatu Ssanca Vu- / radinskoga od Dussa Pastiru, i Notariu Aposstols- / komu, iz mlogi, i razliciti od Bogoljubstva, i molenja Knjicah / skupite. Godina od Porogjenja spasitelja 1746. / Z DOPUSSTENJEM STARESSINA. / Tlacsena u Budimu, kod Veronike Nottenstei- / nin Udovice (Nacionalna i sveučilišna knjižnica, Zagreb, RIIE-8*-184).

KNEZOVIC

I po mlosstvu miloserdja tvoi: pomersi nepravdu moju (str. 417).

Evosambo u nepravdnosti zacset: i u griših zacselae mene matti moja (str. 417–418).

Jerbosi istinu obljubio: nec(!)nana, i skrovita mudrosti tvoie, ocsitovaosi meni (str. 418).

Csuvenju momu daticjess radost, i veselje, i uzradovachjese kosti ponixene (str. 418).

Serce csisto stuori u meni Boxe: i Duh pravi ponovi u sercu momu (str. 418).

Oslobodi mene od kernnisstva Boxe, Boxe spasenja moga: i uzvelicsachje jezik moi pravdu tvoju (str. 419).

LANOSOVIC

I po mlosstvu milloserdjah tvojih: pomersi nepravdu moju (str. 112).

Ettobosam u nepravdnostih zacset: i u grihsi zacselaje menne matti moja (str. 113).

Jere etosi istinu obljubio, neznana, i skrovita mudrosti tvoje ocsitovaosi menni (str. 113).

Csuvenju mojemu dattichesh radost, i vesselje: i uzradovaticchese kosti ponixene (str. 113).

Serce csisto stvori u menni Boxe: i duha pravoga ponovi u sercu momu (str. 113).

Oslobodime od kernicshtva Boxe, Boxe spassenja moga: i uzvelicsatiche jezik moj pravdu tvoju (str. 113).

Gotovih Kanižličevih prijevodnih verseta iz *Bogoljubnosti molitvene*¹³, ovisnih inače također o Mecićevim, u Lanosovića nema mnogo i tek vrlo leksičke sitne razlike upućuju na Kanižlića, a ne na Knezovića:

KNEZOVIC

Tebisam samomu sagrissio, i zlosam prid tobom ucsinio: dasse oppraudass u govorenju tuomu, i *dobiess* kada uzsudiss (str. 417).

KANIŽLIĆ

Tebisam samomu sagrishio, i zlosam prid tobom ucsinio: dasse opravdash u govorenjih tvojih, i *pridobiesh*, kada uzsudish (str. 214).

LANOSOVIC

Tebisam samomu sagrishio, i zlosam prid tobom ucsinio: dasse opravdash u govorenjih tvojih, i *pridobish* kada uzsudish (str. 112).

Ponegdje Lanosović upravo kombinira različite verzije, već kako mu se učini da je koji od autora bolje prijevodno riješio koji latinski izraz:

¹³ *BOGOLYUBNOST / MOLITVENA, / NA POCTENYE / PRISVETE TROICE / JEDINOGA BOGA, / BLAXENE DIVICE / MARIE, / I SVETIH, / S-Razlicsttimih Naucih, i Isto- / macsenyem Svetih Obicsajah / Cerkvenih. / SLOXENA, I PRIKAZANA / SVETOMU ALOSII / DRUXBE ISUSOVE ISPOVIDNIKU, / ANTUNA KANISLI-CHA, / DRUXBE ISTE MISNIKA, / PRITISKANA U TERNAVI, GODISCTE 1766.* (Nacionalna i sveučilišna knjižnica, Zagreb, RIIE-8*-171).

MECIĆ

Ne *odvarzi* mene od *obraza* tuoga: i duha svetoga *neodnesi* od mene (str. 16).

KNEZOVIC

Ne *odbaci* mene od *obraza* tvoga: i Duha Svetoga tvoga *neodnesi* od mene.

KANIŽLIĆ

Neodbaci mene iz prid *lica* lica tvoga: i Duha Svetoga tvoga *nedigni* od mene (str. 214).

LANOSOVIC

Ne odbacime od *lica* tvojega: i Duha svetoga tvojega *ne odnesi* od mene (str. 113).

U ovim je primjerima riječ o svojevrsnoj križaljci: kao i Mecić, i Knezović rabi leksem *obraz* i sintagmu *ne odnesi*. Početak verseta *ne odvarzi* Knezović, međutim, mijenja u *ne odbaci*. Kanižlić nasljeđuje takav početak, no *obraz* mijenja u *lice*, a sintagmu *ne odnesi* u *ne digni*. Lanosović, pak, prihvaća prve dvije Kanižličeve izmjene, no kada je riječ o trećoj, on se vraća Knezoviću, odnosno Meciću.

Sljedeći je primjer sličan:

MECIĆ

Povrati meni *vesselje spassenya* tuoga; I duhom poglavitim *potuardi* mene (str. 16).

KNEZOVIC

Povrati meni *veselje spasenja* tvoga: i Duhom poglavitim *potverdi* mene (str. 418).

KANIŽLIĆ

Povrati meni *veselye spasenja* tvoga: i duhom poglavitim *pokripi* mene (str. 214).

LANOSOVIC

Povrati menni *vesselje spassenja* tvojega: i duhom poglavitim *potverdi* menne (str. 113).

Bjelodana je ovdje povezanost Šimuna Mecića, Antuna Josipa Knezovića i Antuna Kanižlića, čije su konstrukcije potpuno istovjetne, samo što Kanižlić odabire glagol *krijepiti*. Lanosović povjerenje daje Meciću i Knezoviću.

O nesumnjivoj vezanosti četiriju slavonskih prevoditelja psalama riječ je i u ovom versetu:

MECIĆ

Gospodine *usne* moye otvoriitichess: i usta moja navistiche falu tvoju (str. 16).

KNEZOVIC

Gospodine *usne* moje otvorichjess: i usta moja navistichje falu tvoju (str. 419).

KANIŽLIĆ

Gospodine *ustnicze* moje otvoricsesh: i usta moja navisticseju falu tvoju (str. 215).

LANOSOVIC

Gospodine *ustne* moje otvoritichesh: i usta moja navistiche falu tvoju (str. 113).

Kao i u prethodnom navodu i ovdje se prepjevi slažu do u tančine. Ponovno je Kanižlić taj koji napušta ustaljenu shemu, pa u prvom dijelu verseta upotrebljuje imenicu *usnice* kako bi simbolično prikazao proces Božjeg milosrđa, prosvjetljenja i preobraćenja. Lanosović je skloniji starijim varijantama.

Posebnu pozornost treba pokloniti versetu u kojem se govori o obrednom čišćenju. U Lanosovića on glasi:

Oshkropitichesh menne *sipantom* i *ocsistichuse: opratichesh* menne, i sverhu sniga *obilitchuse* (str. 113).

Isto mjesto u Lanosovićevih prethodnika glasi:

MECIĆ

Poskropitiches mene *Isopom*, i *ocistichuse, opraches* mene i svarhu sniga *obilitchuse* (str. 15).

KNEZOVIC

Oskropitichjess mene *s-Ixopom* i *ocsistichjuse: umitichjess* mene i sverhu sniga *probilichjuse* (str. 418).

KANIŽLIĆ

Poshkropish mene *ixopom*, i *ocsistimse: opratichesh* mene, i sverhu sniga *obilicsuse* (str. 214).

4.

Odmah je jasno da Lanosović ovdje prepleće rješenja Mecićeve i Kanižličeva (*oprati, obiliti*), s jedne strane, i Knezovićeve (*oškropiti*), s druge strane. Međutim, izraz *sipanta* nije mogao naći u ovih autora. Kako je već rečeno prije, *sipanta* se počinje javljati od Gundulića, da bi je poslije, pod njegovim utjecajem, u svoje prepjeve unijeli Kašić i Đurđević. Pitanje koje se ovdje nameće jest: Gdje se Marijan Lanosović susreo s tim egzotičnim prijevodnim izrazom?

Kako se vidjelo, molitvenici *Cvitak pokornih, Duhovno nemoj se zaboraviti od mene i Bogoljubnost molitvena*, a koje je Lanosović čitao, odreda imaju leksem *isopalizopa*. No ipak je postojao Slavonac u kojega je Lanosović mogao pronaći rjeđe rabljen leksem *sipanta*. Riječ je o Antunu Kanižliću, koji je taj termin nesumnjivo preuzeo iz Đurđevićeva *Saltijera slovinskoga*. U verzificiranom 51. psalmu što se nalazi u Kanižličevu katekizmu *Mala i svakomu potribna bogoslovica*¹⁴ upotrijebljena je upravo riječ *sipanta*:

¹⁴ MALA / I SVAKOMU POTRIBNA / BOGOSLOVICA. / TO JEST / NAUK KRSTJANSKI. / U tri Skule razdilyen.

10. *Miserere*. Sipantomchesc posckropiti nas pokorne, i umiti*Ondachemo biti csisti, i billji neg snig isti. *Pomillujnas* (str. 252).

U Kanižlića su, dakle, postojale obje varijante. Je li Lanosović taj izraz uzeo baš iz njegova katekizma, ne mogu odlučno tvrditi. Priječi me u tome, naime, 102. psalam u *Bogomolnoj knjižici*, upravo onaj njegov dio gdje se pobrajaju različite ptice s kojima se pokornik uspoređuje. Taj psalam, inače, za svoju osnovu također ima Mecićev prepjev. No prijevodi latinskih izraza *pellicano solitudinis*, *nycticorax* i *passer solitarius* nipošto nisu, osim prvoga, identični Mecićevim:

MECIĆ

Prilicansamse ucinio *Pelikanu od samoche*: ucinosamse kakono *gauran nochni* u pribivalisctu svomu.

Bdihosam: i ucinosamse kakono *vrebac samacs* na pokrovu (str. 17–18).

LANOSOVIĆ

Prilicansam ucsinjen *Pelikanu samoche*: ucsiniosamse kano *kukavica* u pribivalishtu.

Bdiosam: i ucsionisamse kakono *modrokos* na krovu (str. 114).

Pa dok je *sipantu* Lanosović još i mogao pronaći u vrlo popularnoj i višeputno pretiskivanoj Kanižličjevoj knjizi, *kukavica* i *modrokos* nemaju svoju potvrdu u slavonskim prepjevima do Lanosovića. Njih ćemo pronaći isključivo u nekoliko pisaca iz južnih hrvatskih krajeva: Gundulića, Kašića, Đurđevića.¹⁵

GUNDULIĆ (1621.)

Nenasitu pustinskomu
priličan sam ja vidjeti,
tere da sam mogu rijeti
kako *nočni vran* na domu.

Ne združi me vik san tihi,
sve sam drage noći bđio,
tere sam se učnio
jak *modrokos* sam na strihi.¹⁶

/ S-obicsajnama Molitvami, / i Pismami, / Za dicu, koja igyu u Skulu od Nauka / Kerstjanskoga. / PRITISKANYE PETO. / PRITISKANA U TERNAVI, 1773. (Nacionalna i sveučilišna knjižnica, Zagreb, RIIE-16*-24).

¹⁵ Termin *modrokos* dolazi i u *Oficiju* Matije Albertija iz 1617. godine. Vidi: Franjo FANCEV, *Latinički spomenici hrvatske crkvene književnosti 14. i 15. v. i njihov odnos prema crkvenoslavenskoj književnosti hrvatske glagolske crkve*, str. LXXIV, u: *Vatikanski hrvatski molitvenik i Dubrovački psaltir dva latinicom pisana spomenika hrvatske proze 14. i 15. vijeka*. Za štampu priredio i uvodom popratio Dr Franjo Fancev. Dodatak: Najstariji štampani hrvatski molitvenik. Za štampu priredio Dr. Ciro Giannelli. Izdala Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti. U Zagrebu, tisak Nadbiskupske tiskare, 1934.

¹⁶ *Pjesni pokorne kralja Davida*, u: *Djela Dživa Frana Gundulića*. Za štampu priredio Đuro Körbler, a pregledao Milan Rešetar. Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, *Stari pisci hrvatski*, knjiga IX, Zagreb, 1938.,

KAŠIĆ (1640.)

Prilicamsamse ucinio *pelikanu od pustignae*: uciniosamse, kakono *kukaviča u pribival-
listu*.

Bdiosam; i uciniosamse, kakono *vrabač samoxivač* na strehhi.¹⁷

ĐURĐEVIĆ (1729.)

Bdim bez družbe, stren u svemu,
kô *nenasit* sam sred gorâ,
kô *fej noćni* vrh obora,
kô *modrokos* pus na triemu.¹⁸

Sudeći po svemu, Lanosović je čitao još neke prijevode psalama, a ne samo one koje su priređivali njegovi Slavonci. Samo se tako, naime, može objasniti otkuda je on preuzeo termine *sipanta*, *kukavica u pribivalištu* i *modrokos*.

Izraz *Pelikan od samoće* Lanosović je neprijeporno, kao i najveći dio pokornih psalama, preuzeo od Šimuna Mecića. *Kukavica u pribivalištu* isključivo je Kašićevo rješenje i Lanosović ga i nije mogao drugdje vidjeti do u *Ritualu rimskom*, odakle ga je onda i preuzeo u svoju *Bogomolnu knjižicu*.¹⁹ *Modrokosa*, pak, Marijan Lanosović može vidjeti u Gundulića i Đurđevića. Iz kojeg je točno djela on preuzeo taj izraz, teško je reći. Mislim, međutim, da je on ipak čitao ili *Pjesni pokorne kralja Davida* ili *Saltijer slovinski* i da je upravo kod njihovih autora našao ovaj leksem. Pretpostavljam to na temelju riječi *sipanta* koju uvodi Gundulić, a poslije je preuzimaju Kašić i Đurđević.

Kanižlić nije prepjevavao 102. psalam. Izraz *sipanta* Kanižlić je najvjerojatnije preuzeo od Đurđevića, a ovaj opet od Gundulića. Kašić ga je također mogao uzeti od Gundulića,²⁰ no u njegovu prepjevu ne spominje se *modrokos* već *vrabac samoživac*. Budući da Lanosović uporabljuje upravo riječ *modrokos*, koju nije mogao vidjeti ni u Kanižlića ni u Bartula

str. 340.

¹⁷ *RITVAL / RIMSKI / ISTOMACCEN SLOVINSKI / po Bartolomeu Kassichiu Popu Bogoslovču / od Druxbae Yesusovae Peniten- / čiru Apostolskomu. / V RHIMV. Iz Vtisteničae Sfet : Skuppa od Razplodyenyu / S. Vierrae. 1640.*, str. 88. Pretisak. Kršćanska sadašnjost, Zavod za hrvatski jezik Hrvatskog filološkog instituta, Zagreb, 1993.

¹⁸ *Saltijer slovinski i proza*, u: *Djela Injacija Džordži*. Za štampu priredio M. Rešetar. Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, *Stari pisci hrvatski*, knjiga XXV/2, Zagreb, 1926., str. 337.

¹⁹ Između Bartola Kašića i Lanosovića mogu se utvrditi još neke leksičke podudarnosti u psalmu 6. (*odur moj*), 37. (*bedra moja, pad biće spravan*), 102. (*jauke od okovanih/lek zakovani, sinove od pobijenih/sinove pobijenih*), 143. (*prošenje moje, prostrih ruke moje k tebi/prostri ruke moje k tebi*). Za dokazivanje historijske veze između ove dvojice autora važan je i 91. psalam, posebno onaj njegov dio u kojem se navode četiri životinje.

²⁰ Zanimljivo je da je Kašić u predgovoru *Ritualu rimskom (Blagomu i milomu štioču)* pobrojio niz hrvatskih pisaca čija je djela čitao, no Gundulića uopće nije spomenuo. Evo tog dijela: »Marko Marulićch Splichianin: Barno Karnarutićch, i Dum Simun Budineićch Zadrani. Biskup Brautićch, Marin Buresićch, Dum Basiliy Gradićch, Pop Pettar Paikuchia, Sigismondo Gućetićch, Dubrovčani. Anibal Lućiy, a parvo od sfijh Marko Andriulićch u Vangelistaru, Troghiranin : takoyer nayposli u Vangelistaru Fra Ivan Bandulavićch Skopglianin.« O vezama između Kašića i Gundulića pisala je Dunja FALIŠEVAC u radu *Bartol Kašić i Ivan Gundulić*, u: *Smiješno & ozbiljno u staroj hrvatskoj književnosti*, Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb, 1995., str. 181–205.

Kašića nego tek u u Dubrovčana, posve je izvjesno da je barem jednog od njih dvojice poznao. Prema tome, Lanosović je za osmišljavanje navedenih verseta na raspolaganju imao četiri djela: *Pjesni pokorne kralja Davida*, *Ritual rimski*, *Saltijer slovinski* i *Malu i svakome potrebnu bogoslovicu*.

Sažeto, proces preuzimanja izgledao bi ovako:

1. *Pelikan od samoće*: Mecić – Lanosović
2. *Kukavica u pribivalištu*: Kašić – Lanosović
3. *Modrokos*: Gundulić – Đurđević – Lanosović
4. *Sipanta*: Gundulić – Kašić – Đurđević – Kanižlić – Lanosović

Psalam 130. (*De profundis*) Lanosović donosi na dva mjesta u molitveniku: jednom na 92. stranici (*Za mertvih dushe*), drugi put među pokorničkim psalmima. Zanimljivo je da isti psalam u istoj knjizi nije prepjevan na isti način. Razlike, doduše, nisu velike, no ipak su primjetljive:

Neka budu ushi tvoje nastojeche: na glas molenja mojega.

Ako nepravednosti uzgledash Gospodine: Gospodine tkoche podnesti? (str. 92).

...

Prigni ushi tvoje: na glas mojbe moje.

Ako nepravednosti uzpazish Gospodine: Gospodine tkoche podniti? (str. 116).

Zašto Lanosović nije uskladio ove dvije verzije, odnosno zašto nije odabrao tek jednu, pitanje je na koje danas više nije moguće dati precizan odgovor. Predložak je i ovdje Mecićev *Cvitak*, koji je Lanosović ipak više poštivao u prepjevu izvan konteksta pokorničkih psalama.

Kao mjesto razlike Lanosovićeve prepjeva 130. psalma treba istaknuti sljedeći verset:

Od *bdenja jutarnjega* tia do nochi: uffaoje Israel u Gospodine (str. 92, 116).

Autori prepjeva-psalama koji su prethodili Marijanu Lanosoviću, a za koje pretpostavljam da ih je Lanosović poznao, naznačeni će dio prevoditi kao *stražu jutarnju*. Tako je to kod Gundulića, Kašića, Mecića, Kanižlića, a tako će biti i u Katančićevu prijevodu *Svetoga pisma*²¹. Lanosović je odstupio od ustaljena prijevoda i odlučio se za svoju varijantu. Poslije, istovjetan ćemo verset pročitati u Peštalićevoj knjizi *Utisenje ožalošćenih*²².

²¹ SVETO PISMO / STAROG' ZAKONA, / SIXTA V. P. NAREDBOM / PRIVIDJENO, / I KLEMENTA VIII. PAPE / Vlastjom izdano; / Sada u Jezik / SLAVNO- ILLYRICSKI / Izgovora Bosanskog' prinesheno; / Tad SS. Otacah i Naucsiteljah Tomacsenjem / nakitjeno. / SVEZAK III. / KNJIGE: TOBIE, JUDITHE, ESTHERE, JOBA, PISA- / MAH, PRIRICSJAH, PRIPOVIDAOCA, PJESAN ZA- / CSINKAH, MUDROSTI, CERKVENIKA. / S'osobitim Protresom, i Povlastju Poglavarah. / U BUDIMU / SLOVIMA I TROSHKOM KRALJEV. MUDROSKUPSHTINE / MACXARSKE. 1831. (Muzej Slavonije, Osijek, G-310), str. 453.

²² UTISHENJE / OXALOSTJENIH / U SEDAM POKORNI PISAMA / KRALJA DAVIDA. / IZTOMACSENO: / U TOLIKO PROMISHLANJA, / S-NIKIMA OD CSISTE LJUBAVI / BOXJE, I ISKERNJEGA, / MOLITVAMA ZADERXANO: / I U NACSINU / SEBE OD KUXNE OTROVE PRIUZDERXATI / SLOXENO / OD / GERGU- RA PESHTALICHA, / S.FRANCISHA SERAFINSKOG' REDOVNIKA, / DERXAVE S.IVANA KAPISTRANA. / S-dopushtenjem Staresinah. / UTISHTENO U BUDIMU / SLOVIMA KRALJEVSKE MUDROSKUPSHTINE / PESHTANSKE. / GODINE 1797. (Franjevački samostan svetog Antuna Padovanskog, Našice, RII-8*-9), str. 10.

Osim pokornih tužbalica u *Bogomolnoj knjižici* možemo pročitati još nekoliko psalama, a posebne pozornosti čini mi se vrijedan 91. Razlog je tomu jednostavan: ovaj mudrosni psalam nudi dodatne razloge za potkrepu već naslućene historijske veze između Bartola Kašića i Marijana Lanosovića.

U jednom biblijskom versetu nabrajaju se životinje što predstavljaju »demonске sile koje ugrožavaju vjerniku ulaz u svetište«. ²³ Stari naši prevoditelji trudili su se za svako od bića pronaći drukčiji naziv. Suvremeni pak prijevod biblijskih psalama neće se čvrsto držati predložka, nego će biti znatno slobodniji i, rekao bih, jednoličniji. ²⁴

U latinskom izvorniku navedeno mjesto glasi:

Super *aspidem*, et *basiliscum* ambulabis: et conculcabis *leonem* et *draconem*. ²⁵

Već spomenuti autori navedeni verset prevode na sljedeći način:

KAŠIĆ

Varh *neposkokka*, i *zmaya* hoditichesc: i potlaccitichesc *lavva*, i *drokuna* (str. 111).

MECIĆ

Suarhu *Aspida* i *Baxiliska* hoditichesc: i tlacitichesc *Lava*, i *zmaya* (str. 41).

KNEZOVIC

Sverhu *zmije* i *baziliska* hodichess: i potlacsichess *lava* i *drakuna* (str. 715).

LANOSOVIC

Sverhu *poskoka* i *zmaja* hoditichesh: potlacsitichesh *lava* i *axdaju* (str. 81).

Više je no očigledno da je Lanosović u prva tri slučaja preuzeo Kašićeva rješenja (*neposkok-poskok!*), dok je četvrtu životinju označio kao *aždaju*. On se ovdje, kao što se i vidi, nije oslonio na Mecićev dorječni, hiperkorektni prijevod (koji je inače vjerno slijedio), niti na Knezovićev. Šimun Mecić opredijelio se za *zmaja*, što Lanosoviću nije odgovaralo jer je taj leksem već iskoristio. Nije on prepisao niti Kašićevu i Knezovićevu varijantu (*drakun*). Zašto to nije učinio, pitanje je na koje se ne može točno odgovoriti. Pretpostavljam da je izraz *aždaja* u slavonskoj sredini ipak bio uobičajeniji nego, recimo, *drakun*, pa je kriterij svakodnevnosti i razumljivosti prevladao. Čini mi se da je upravo učestalost uporabe navedenih leksema usmjerila Lanosovića upravo prema Kašiću, a ne prema Meciću ili Knezoviću. Jer opravdano je zapitati se jesu li slavonski čitatelji, kojima je *Bogomolna knjižica* bila namijenjena, razumijevali značenje riječi *bazilisk*, na primjer.

²³ Celestin TOMIĆ, *Psalmi*. Kratki uvod i tumač, Provincijalat franjevac konventualaca, Zagreb, 1986., str. 258.

²⁴ »Nogom ćeš gaziti *lava* i *ljuticu*,/zgazit ćeš *lavića* i *zmiju*« (*Biblija*. Stari i novi zavjet, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1993., str. 541).

²⁵ »Sverhu *zmije*, i *ba-/silishka* hoditichesh: i po-/tlacsitichesh *lava* i *zmaja*« (Matija Petar KATANČIĆ, *Sveto pismo starog zakona*, svezak III., nav. dj., str. 387).

Ono što je ovdje, međutim, doista važno, jest činjenica da je Marijan Lanosović poznao *Ritual rimski* Bartola Kašića i da je neka njegova leksička rješenja preuzimao u svoj rad, mijenjajući ona mjesta Mecićevih prepjeva koja su mu se, iz nekih razloga, činila neprikladna.

5.

Rijetko ćemo u kojeg slavonskog autora pronaći kakvu listu knjiga koje je on poznao i čitao. Antun Josip Turković, koji je u predgovoru i u popratnim bilješkama spjeva *Život svetoga Eustakije* (I-II, Osijek, 1795.) doista iscrpno pobrojio djela slavonskih, ali i pisaca iz drugih hrvatskih krajeva (Franjo Glavinčić, Tomo Babić), zaista je iznimka. No da su naši stari pisci poznavali književno stvaranje svojega, kao i ranijih vremena, neprijeporna je činjenica. O tome najrječitije svjedoče bogate samostanske knjižnice. Osim toga, slavonski su se pisci često premještali u različite sredine, obavljajući u njima razne dužnosti. Konačno, njihove je rukopise trebalo odnijeti u tiskare u Budimu, Pešti, Beču, Trnavi, Veneciji, a trebalo je tiskane primjerke vratiti i distribuirati. Sa svih tih svojih putovanja oni su donosili knjige.

Svoju su lekturu slavonski pisci upisivali u djela koja su sami stvarali. Budući da kategorija originalnosti u 18. stoljeću u nas još uvijek nije promovirana u vrhunsko poetičko načelo, bilo je posve uobičajeno preuzimanje i preoblikovanje »tudih« tekstova bez posebne naznake i njihovo objelodanjivanje pod novim imenom. Zahvaljujući upravo takvom načinu rada, moguće je danas, makar i samo djelomice, ponešto reći o književnoj kulturi osamnaeststoljetnih slavonskih spisatelja.

Sedam pokorničkih psalama koje je Marijan Lanosović unio u svoju *Bogomolnu knjižicu* lijepo pokazuju koje je on hrvatske pisce poznao i čije je knjige koristio kao predložak. Utječući se postojećim prepjevima, prepisujući ih i ponešto u njima mijenjajući, Lanosović nam je posvjedočio kako su slavonski pisci poznavali rad svojih suvremenika i kako su već u ono vrijeme neki od njih bili osobito cijenjeni. Nadalje, Lanosović još jednom potvrđuje da Slavonija 18. stoljeća nije bila književno izolirana, nego da su se u njoj čitali i tekstovi uglednih spisatelja iz južnih krajeva, onih spisatelja koji će u hrvatskoj književnoj povjesnici zadobiti osobito istaknuto mjesto.

Zbog svega navedenog, *Bogomolnu knjižicu* Marijana Lanosovića treba promatrati ne samo u kontekstu teološkog mišljenja u Slavoniji u 18. stoljeću nego i u književnopovijesnom kontekstu, budući da nam ona mnogo kazuje i o svom autoru, ali i o književnim komunikacijama vremena u kojemu je napisana.

Summary

The literary influences in Bogomolna knjižica by Marijan Lanosović

The paper determines the models that Marijan Lanosović used to prepare seven psalms he fitted into his prayer-book Bogomolna knjižica (Budim, 1782). The analysis shows that the author used translations from the prayer-book Cvitak pokornih (Budim, 1726, 1736) by Šimun Mecić. Apart from the direct take-over, copying and re-wording of Mecić's translation of the famous David's laments, Lanosović used some other translations. Some specific lexical features point out the knowledge of the following writers and their works: Bartol Kašić, Ritual rimski (Rome, 1640); Ivan Gundulić, Pjesni pokorne kralja Davida (Rome, 1621); Ignjat Đurđević, Saltijer slovinski (Mleci, 1729); Antun Josip Knezović, Put nebeski (Budim, 1746); Antun Kanizlić, Bogoljubnost molitvena (Trnava, 1766).